

М. В. Болдуєв,
д. держ. упр., професор, НУ "Запорізька політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8889-6555>
О. В. Болдуєва,
д. е. н., доцент, Запорізький національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5267-1816>
О. Г. Лищенко,
к. е. н., доцент, НУ "Запорізька політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9211-9567>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.7.28

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ ВІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

М. Bolduiev,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
О. Bolduieva,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Zaporizhzhia National University
О. Lyshchenko,
PhD in Economics, Associate Professor, National University "Zaporizhzhia Polytechnic"

FEATURES OF THE TAX POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN THE SPHERE OF PROMOTING FREE ECONOMIC COMPETITION

Податкова політика стимулювання конкуренції в ЄС спрямована на створення рівних умов для бізнесу в ЄС та заохочення інвестицій у дослідження та інноваційні розробки. Це допомагає створювати робочі місця, підвищувати продуктивність і сприяти інноваціям, що, у свою чергу, допомагає створити сильнішу та процвітаючу економіку ЄС.

Податкова політика стимулювання конкуренції в ЄС базується на принципі недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації. Це означає, що на всі підприємства в ЄС поширюються однакові правила оподаткування, незалежно від їх розміру чи місця розташування.

Європейський Союз запровадив низку заходів щодо боротьби з антиконкурентною практикою та сприяння конкуренції на ринку. Крім того, ЄС прийняв спеціальну антимонопольну податкову політику, яка спрямована на те, щоб компанії не отримували несправедливих податкових переваг. Ця політика вимагає від компаній сплачувати податки в країні, де вони отримують прибуток, і уникати стратегій агресивного податкового планування. Політика також обмежує можливість компаній переміщувати прибутки в юрисдикції з низьким рівнем оподаткування. Нарешті, політика вимагає від компаній розкривати інформацію про свої податкові угоди.

The article is devoted to the generalization of the experience of the European Union in tax regulation of protection and stimulation of free economic competition with the aim of improving the tax policy of Ukraine.

In the course of the research, it was established that in the EU countries, control over anti-competitive activities and the prohibition of anti-competitive agreements is mainly carried out through the actions of institutional bodies for competition and the corresponding anti-monopoly policy. The general purpose of anti-competitive activity measures is to prevent restriction of competition, create a favorable environment for economic development and protect the interests of consumers. Tax policy to stimulate competition in the EU is aimed at creating a level playing field for business and encouraging investment in research and innovation. This helps create jobs, boost productivity and foster innovation, which in turn helps create a stronger and more prosperous EU economy. The experience of the EU can serve as an example for Ukraine in creating favorable conditions for enterprises to remain competitive in the markets.

The application of the EU experience in stimulating free competition in Ukraine is important in the context of the development of a sustainable and competitive economy. Tax incentives and benefits for investments, which are successfully used in the EU, can be effective tools for attracting foreign investment and developing domestic projects. The use of European experience in increasing transparency and strengthening the legal protection of enterprises will help make the Ukrainian business environment more attractive for investors. In addition, the implementation of effective measures to combat corruption in the tax system, similar to European practices, will provide an opportunity to improve trust in the authorities and create conditions for fair competition.

It is also important to note the need to prepare the institutional field of Ukraine for future integration into the EU. Accordingly, the experience of EU countries in harmonizing tax policy standards and combating distortions of competition can help Ukraine create a transparent and equal tax environment for businesses, ensuring compliance with European standards and requirements.

Ключові слова: конкуренція, оподаткування, стимулювання, Європейський Союз, економіка.

Key words: competition, taxation, incentives, European Union, economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Європейський Союз має низку політичних заходів для сприяння конкуренції та стимулювання економічного зростання. Однією з найважливіших таких політик є податкова політика стимулювання конкуренції. Ця політика спрямована на заохочення конкуренції між підприємствами в ЄС, що, у свою чергу, сприяє створенню робочих місць, підвищенню продуктивності та просуванню інновацій.

Заходи адміністративного, економічного та податкового стимулювання вільної конкуренції в країнах ЄС мають велике значення для розвитку ефективного та інноваційного бізнес-середовища. Важливість цих заходів включає:

- впровадження адміністративних полегшень та податкових стимулів для малого і середнього підприємства (МСП) сприяє їхньому зростанню та розвитку. Це може включати зниження адміністративних та фінансових бар'єрів для стартапів та МСП;

- здійснення адміністративних реформ, спрямованих на забезпечення прозорості в управлінні та боротьбу з корупцією, створює довіру серед бізнес-спільноти та інвесторів, підвищуючи конкурентоспроможність;

- встановлення гнучких та справедливих податкових політик, таких як знижені ставки оподаткування для підприємств та інвестицій у дослідження та розвиток, стимулює інновації та прискорює економічне зростання;

- впровадження адміністративних заходів для сприяння цифровізації економіки та підтримка ініціатив у сфері штучного інтелекту та інновацій може забезпечити конкурентоспроможність в еру цифрових технологій;

- реформи в сфері адміністративного та економічного законодавства, які спрощують процедури реєстрації бізнесу, захищають права власності та забезпечують ефективність судової системи, створюють сприятливі умови для конкуренції;

- адміністративні та економічні заходи, спрямовані на розвиток та модернізацію інфраструктури, підвищують ефективність та доступність ринків, сприяючи конкурентоспроможності;

- співпраця між країнами ЄС в сфері адміністративних, економічних та податкових питань допомагає створювати умови для вільної конкуренції на внутрішньому ринку та в умовах глобалізації економіки.

Актуальність цих заходів полягає в підтримці підприємства, інновацій та створенні стійкої та конкурентоспроможної економіки ЄС в умовах швидкої зміни технологічного та економічного середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню ролі інституцій Європейського Союзу в забезпеченні вільної економічної конкуренції присвятили свої статті такі вітчизняні науковці: І. Гончарук, Н. Горбаль, С. Даніш, В. Лук'янець, Б. Львов, А. Мовчан, К. Смирнова, К. Смирнова, К. Смирнова, М. Сус, М. Уманець, В. Форманюк, В. Форманюк, О. Чорний, Т. Швидка, Ю. Юркевич, В. Яковініч та ін. Серед зарубіжних вчених істотний вклад у дослідження даного питання внесли Є. Скоглі, М. Каутонен, П. Хертог, Дж. Робертс, Р. Вернер, М. Родрігес, Е. Мюллер, Т. Мері, А. Зенкер, Б. Хермелін, Б. Ловендахл, Дж. Камачо, Шмейкал, Д. Девіс, Дж. Монті та інші науковці.

Найявні праці вітчизняних науковців зачіпають дослідження податкової політики державного захисту та стимулювання конкуренції країнами Європейського Союзу доволі побіжно в рамках більш широкого дослідження зарубіжного досвіду конституційно-правового регулювання економічних прав, зокрема, права на підприємницьку діяльність, або ж загальної податкової політики країн ЄС. Комплексні дослідження саме особливостей податкової політики європейського союзу в сфері стимулювання вільної конкуренції у підприємницької діяльності в державах-членах ЄС та її порівнянні з відповідним українським інституційним полем відсутні. Це, в свою чергу, зумовлює актуальність подальших наукових досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є узагальнення досвіду Європейського Союзу податкового регулювання захисту і стимулювання вільної економічної конкуренції з метою удосконалення податкової політики України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Європейський Союз запровадив низку заходів щодо боротьби з антиконкурентною практикою та сприяння конкуренції на ринку. Серед них заборона антиконкурентних угод, контроль концентрації, контроль державної допомоги та застосування правил конкуренції до цифрової економіки.

В країнах ЄС контроль за антиконкурентною діяльністю та заборонаю антиконкурентних угод в основному здійснюється шляхом дій інституційних органів з конкуренції та відповідної антимонопольної політики. Загальною метою заходів протидії антиконкурентній діяльності є запобігання обмеженню конкуренції, створення сприятливого середовища для економічного розвитку та захисту інтересів споживачів.

Основні інструменти та процедури в цьому контексті включають:

1. Статті 101 і 102 Договору про функціонування Європейського Союзу [1]. Ці статті надають правову основу для боротьби з антиконкурентними практиками. Стаття 101 забороняє антиконкурентні угоди між підприємствами, а стаття 102 стосується зловживання домінуючого положення на ринку.

2. Політика конкуренції Європейської комісії. Європейська комісія відіграє ключову роль у забезпеченні

дотримання конкуренційних правил на внутрішньому ринку ЄС. Комісія може відкривати розслідування та вживати заходів у випадках порушень.

3. Регулювання згідно з регламентом ЄС № 1/2003 [2]. Цей регламент визначає процедури та повноваження Європейської комісії та національних конкурентних органів щодо контролю за антиконкурентними практиками.

4. Проведення розслідувань і судові справи. Європейська комісія може відкривати розслідування, а в результаті їхніх висновків може застосовувати штрафи та інші санкції. Крім того, підприємства та фізичні особи можуть звертатися до судів ЄС для захисту своїх прав у справах, пов'язаних із конкуренцією.

5. Співпраця з національними органами. Європейська комісія співпрацює з національними органами конкуренції в країнах-членах ЄС для ефективного використання ресурсів і забезпечення консистентності політики конкуренції.

Контроль концентрації в країнах ЄС здійснюється з метою сприяння конкуренції на ринку та запобігання створенню антимонопольних позицій, які можуть негативно впливати на конкуренцію та споживачів. В цілому регулюючі заходи спрямовані на збереження та підтримку конкуренції на внутрішньому ринку ЄС та захист інтересів споживачів. Основною інституцією, що відповідає за цей контроль на рівні ЄС, є Європейська комісія.

Основні аспекти контролю концентрації в процесі сприяння конкуренції на ринку включають:

1. Мережу правил ЄС — засади контролю концентрації в ЄС визначаються в Регламенті ЄС № 139/2004 [3] та в Директиві 2004/24/ЄС [4]. Ці документи визначають порядок отримання дозволу на концентрацію та умови, за якими концентрація може бути заборонена або схвалена з умовами.

2. Обов'язкове попереднє схвалення — деякі типи концентрацій, які можуть мати значний вплив на конкуренцію, повинні отримати попереднє схвалення від Європейської комісії перед їхнім завершенням. Це може включати злиття, придбання акцій чи інших активів, що може привести до значної концентрації на ринку.

3. Оцінку впливу на конкуренцію — Європейська комісія здійснює докладний аналіз впливу концентрації на конкуренцію. Оцінка включає визначення ринків, оцінку рівня концентрації, визначення можливих антимонопольних проблем та розгляд заяв сторін щодо можливих вигід або негативних наслідків.

4. Участь сторін та публічну консультацію — учасники ринку, споживачі та інші зацікавлені сторони можуть брати участь у процесі, надаючи інформацію та висловлюючи свої погляди на заплановану концентрацію. Це може включати публічні консультації та обговорення, що сприяє залученню різних думок та інтересів.

5. Рішення про заборону або схвалення — на підставі результатів оцінювання Європейська комісія може прийняти рішення щодо заборони концентрації, схвалення за умови внесення змін (наприклад, продаж певних активів) або надання згоди без обмежень.

Контроль державної допомоги в країнах ЄС є важливим елементом політики конкуренції, оскільки недо-

пустима державна допомога може створювати непорозуміння у конкуренції та впливати на рівні умови для підприємств. Ці механізми спрямовані на забезпечення того, щоб державна допомога не порушувала конкуренцію та не спотворювала ринкові умови, а також збереження рівних умов для усіх підприємств на внутрішньому ринку ЄС.

Основні аспекти контролю державної допомоги в ЄС, яку здійснює Європейська комісія включають:

1. Правила ЄС щодо державної допомоги. Основним юридичним основоположенням є Загальна група винятків (General Block Exemption Regulation — GBER [5]) та Директива 2014/25/ЄС [6]. Ці документи визначають умови, за яких державна допомога може вважатися за припустиму.

2. Попередній реєстраційний та затверджувальний порядок. За певних умов державна допомога має отримати схвалення від Європейської комісії перед її наданням. Це особливо стосується великих програм та проєктів.

3. Публічні консультації та залучення зацікавлених сторін. Процес розгляду державної допомоги часто включає необхідність здійснення публічних консультацій та взаємодію із зацікавленими сторонами. Це допомагає забезпечити прозорість та розглянути різноманітні точки зору.

4. Оцінка впливу на конкуренцію. Як і у випадку контролю концентрації, Європейська комісія здійснює оцінювання впливу державної допомоги на конкуренцію. Визначається, чи може така допомога спотворювати конкуренцію та призводити до негативних наслідків на ринку.

5. Негайне припинення неприпустимої допомоги. Якщо Європейська комісія визначає, що надання державної допомоги суперечить правилам, вона може вимагати припинення або відшкодування неправомірно наданої допомоги.

На сьогоднішньому етапі технологічного розвитку суспільства застосування правил конкуренції до цифрової економіки в країнах ЄС набуває особливого значення, оскільки цей сектор стає все більш ключовим у сучасному господарстві. Загальна мета таких правил є створення умов для конкурентоспроможного та інноваційного розвитку цифрової економіки, забезпечення захисту інтересів споживачів та стимулювання конкуренції на цьому швидкозмінному ринку.

Європейська комісія та національні антимонопольні органи активно впроваджують заходи для забезпечення конкуренції в цифровому просторі. Основні аспекти такої політики включають:

1. Аналіз ринку — застосування правил конкуренції в цифровій економіці розпочинається з аналізу ринку. Це включає визначення ринків, оцінювання домінуючих позицій та ідентифікацію можливих монопольних проблем.

2. Диверсифікацію джерел інформації — у світі цифрової економіки здійснюється диверсифікація джерел інформації для аналізу конкуренції. Це включає в себе залучення даних від користувачів, конкурентів та інших зацікавлених сторін.

3. Антимонопольне регулювання — Європейська комісія використовує антимонопольне регулювання для

уникнення надмірної концентрації ринку та домінування великих технологічних компаній.

4. Дослідження зловживання домінуючим становищем — компанії з великими частками ринку, зокрема у цифровій сфері, періодично перевіряються на зловживання домінуючим становищем на ринку, наприклад, забороненою конкурентам доступу до певних платформ або обмеженням вибору споживачів.

5. Питання конфіденційності та захисту даних. Забезпечення конкуренції у цифровій економіці також вимагає уваги до питань конфіденційності та захисту даних. Ця проблема є особливо актуальною в контексті великих технологічних компаній, які збирають та обробляють величезні масиви особистих даних користувачів.

6. Сприяння інноваціям. Забезпечення конкуренції в цифровому секторі також пов'язане зі сприянням інновацій та вхідного бар'єру для нових учасників. Активна конкуренція в цифровому секторі сприяє розвитку нових технологій та послуг.

Стимулювання конкуренції в податковій політиці ЄС досягається шляхом впровадження Спільної консолідованої бази вимог до оподаткування підприємств. Це система корпоративного оподаткування, яка дає можливість компаніям розраховувати свій оподатковуваний прибуток в країні ЄС, незалежно від того, де вони здійснюють свою діяльність. Це спонукає компанії інвестувати та вести бізнес у ЄС, оскільки вони можуть отримати вигоду від нижчих податкових ставок у деяких країнах.

Податкова політика стимулювання конкуренції в ЄС базується на принципі недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації. Це означає, що на всі підприємства в ЄС поширюються однакові правила оподаткування, незалежно від їх розміру чи місця розташування. Це забезпечує гарантію, що підприємства не опиняться у невідгідному становищі через свій розмір або місце розташування, і що вони можуть конкурувати на рівних.

Крім того, ЄС прийняв спеціальну антимонопольну податкову політику, яка спрямована на те, щоб компанії не отримували несправедливих податкових переваг. Ця політика вимагає від компаній сплачувати податки в країні, де вони отримують прибуток, і уникати стратегій агресивного податкового планування. Політика також обмежує можливість компаній переміщувати прибутки в юрисдикції із низьким рівнем оподаткування. Нарешті, політика вимагає від компаній розкривати інформацію про свої податкові угоди.

У контексті податкових антимонопольних зусиль та стимулювання конкуренції в ЄС застосовується сукупність заходів. До основних з яких слід віднести: боротьбу з неправомірними податковими перевагами і стандартизацію податкових правил; боротьбу з державною допомогою через неправомірні податкові заходи; неправомірне податкове стимулювання для інновацій та розвитку.

Заходи щодо боротьби з неправомірними податковими перевагами і стандартизації податкових правил спрямовані на зменшення можливості для підприємств використовувати податкові стратегії для

отримання неправомірних переваг та забезпечення більшої прозорості та справедливості в оподаткуванні на рівні Європейського Союзу. Для цього ЄС вживає різноманітні заходи та механізми до основних з яких слід віднести:

1. Податкову гармонізацію. ЄС спрямовує зусилля на гармонізацію податкових правил між країнами-членами, зокрема, стосовно ставок оподаткування прибутку. Це має на меті уникнення ситуацій, за якої країни можуть змагатися за інвестиції, знижуючи податкові ставки до рівня, який вважається недобросовісним.

2. Автоматичний обмін інформацією. ЄС активно впроваджує міжнародні стандарти для автоматичного обміну інформацією між країнами (CRS [7] та EOIR [8]). Це спрямовано на ускладнення ухилення від оподаткування та забезпечення прозорості в сфері податкової інформації.

3. Боротьбу з ухиленням від оподаткування. Директива про універсальні заходи проти ухилення від оподаткування (ATAD) [9] спрямована на уніфікацію заходів для боротьби з ухиленням від оподаткування на рівні ЄС.

4. Ініціативи щодо прозорості та звітності. Правила щодо звітності про країни з високими ризиками (CBCR) [10] визначають обов'язкову звітність багатонаціональних корпорацій про їх діяльність у різних країнах щоб забезпечити прозорість та уникнути податкового ухилення.

5. Ініціативи з податкового планування. План дій щодо податкового планування в ЄС визначає широкий спектр заходів для боротьби із неправомірними податковими планами та визначає механізми для подолання різниць у податкових системах.

Боротьба з неправомірною державною допомогою через податкові заходи в Європейському Союзі зазвичай базується на встановленні обмежень та умов для застосування податкових стимулів та пільг для підприємств. Ці механізми спрямовані на забезпечення того, щоб державна допомога через податкові заходи не порушувала правила конкуренції та не призводила до недобросовісної конкуренції між підприємствами на внутрішньому ринку ЄС. Її метою є забезпечення рівних умов на внутрішньому ринку ЄС і уникнення спотворення конкуренції через неправомірну державну допомогу. До ключових інструментів цього механізму слід віднести:

1. Директиву щодо контролю державної допомоги [11]. ЄС має інституційні положення, що регулюють державну допомогу, які включаються до директив та розпоряджень. Комісія ЄС має повноваження перевіряти та затверджувати заходи державної допомоги, щоб переконатися, що вони не порушують правил конкуренції.

2. Оцінювання сумісності з внутрішнім ринком. При визначенні допустимості державної допомоги для податкових заходів або пільг, важливим є їхній вплив на внутрішній ринок ЄС. Податкові заходи повинні бути сумісні з правилами конкуренції та не порушувати норми внутрішнього ринку.

3. Обмеження неправомірної допомоги. Комісія ЄС може втручатися та вимагати від країн-членів припинення неправомірної державної допомоги, включаючи ту, яка надається через податкові заходи.

4. Обмеження створення шкідливих податкових конкурентів. ЄС приділяє увагу шкідливим податковим практикам, які можуть спотворювати конкуренцію між країнами. Деякі заходи включають у себе список шкідливих податкових практик та взаємні зобов'язання уникати їх.

5. Співпраця та обмін інформацією. Здійснення співпраці та обмін інформацією між національними податковими органами дає можливість виявляти податкові практики, які можуть розглядатися як форма неправомірної державної допомоги.

Стимулювання інвестицій у дослідження та розробки є важливою складовою податкової політики стимулювання конкуренції в ЄС. Воно здійснюється шляхом надання податкових пільг підприємствам, які інвестують у дослідження та розробки (зниження ставки податку на науково-дослідну діяльність, податкові пільги для витрат на дослідження та розробки і податкові відрахування для інвестицій у дослідження та розробки), а також надання грантів та інших форм фінансової підтримки підприємствам, які займаються дослідженнями та розробками.

Податкові стимули інновацій та розвитку можуть варіюватися від країни до країни, але загалом вони спрямовані на створення сприятливого середовища ведення бізнесу. В Європейському Союзі податкові стимули для інновацій та розвитку зазвичай здійснюються за допомогою різних податкових інструментів та заходів, які спрямовані на підтримку наукових досліджень, розробок та інновацій. До прикладів таких інструментів слід віднести:

1. Податкове стимулювання науково-прикладних досліджень та розробок. Країни ЄС можуть встановлювати податкові стимули для підприємств, які вкладають кошти в дослідження та розробки. Це може включати знижені ставки оподаткування для прибутку, який отриманий від продуктів та послуг, що виробляються внаслідок досліджень та розробок.

2. Податкові кредити. Надається можливість отримання податкових кредитів або знижок для підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність. Це може включати витрати на дослідження та розробку, а також інші інвестиції у новаторські проекти.

3. Заходи для стартапів. Податкові пільги або звільнення для стартапів та молодих підприємств можуть стимулювати новаторські підходи до бізнесу. Наприклад, підприємства можуть користуватися зниженими ставками оподаткування протягом перших років своєї діяльності.

4. Податкова амортизація. Застосування спеціальних правил для амортизації витрат на нові технології або інші інвестиції у розвиток може допомогти підприємствам ефективно використовувати свої фінансові ресурси.

5. Заохочення до партнерства та співпраці. Податкові стимули можуть бути пов'язані з партнерствами між бізнесом, урядом та академічними установами, стимулюючи співпрацю для спільних досліджень та інновацій.

6. Податкові винятки. Визначення певних видів прибутку чи активів як виняткових від оподаткування може стимулювати інвестиції в конкретні сектори чи види діяльності.

Таблиця 1. Індекс економічної свободи країни ЄС та України за 2022 р.

Країни	Міжнародний рейтинг	Оцінка	Податкове навантаження	Країни	Міжнародний рейтинг	Оцінка	Податкове навантаження
Ірландія	3	82,0	76,5	Болгарія	29	71,0	93,9
Люксембург	5	80,6	64,1	Португалія	31	70,8	60,4
Естонія	7	80,0	81,1	Словенія	32	70,5	57,2
Нідерланди	8	79,5	51,2	Словаччина	36	69,7	77,3
Фінляндія	9	78,3	68,4	Бельгія	37	69,6	48,2
Данія	10	78,0	42,3	Польща	39	68,7	73,6
Швеція	11	77,9	44,9	Іспанія	41	68,2	59,7
Німеччина	16	76,1	59,9	Хорватія	45	67,6	82,8
Литва	17	75,8	84,5	Румунія	47	67,1	94,3
Латвія	18	74,8	76,4	Угорщина	48	66,9	84,1
Чехія	21	74,4	78,9	Франція	52	65,9	52,1
Австрія	22	73,8	45,5	Італія	57	65,4	57,7
Кіпр	23	72,9	80,3	Греція	77	61,5	59,9
Мальта	27	71,5	69,0	Україна	130	54,1	89,1

Джерело: [12].

Податкова політика стимулювання конкуренції в ЄС також передбачає заходи щодо зменшення податкового навантаження на бізнес. Це включає зниження корпоративних податків і дозвіл підприємствам вираховувати певні витрати зі свого оподаткованого доходу. Це дає можливість суб'єктам господарювання зменшити витрати на ведення бізнесу, що, у свою чергу, спонукає підприємства інвестувати в нові технології та розширювати свою діяльність.

Як свідчить практика, зменшення інституційного навантаження на бізнес в процесі податкового адміністрування має суттєвий стимулюючий вплив на розвиток конкуренції в ЄС. Таке зменшення включає спрощення процесу подання податкових декларацій, зменшення кількості податкових форм, які мають заповнювати підприємства, а також надання підприємствам додаткової інформації про їхні податкові зобов'язання.

Аналізуючи вплив зазначених заходів стимулювання вільної конкуренції в країнах ЄС слід зазначити їх позитивний вплив на бізнес-середовище. Підтвердженням цього, крім іншого, є високий рівень індексу економічної свободи країн ЄС (табл. 1).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Загалом податкова політика стимулювання конкуренції в ЄС спрямована на створення рівних умов для бізнесу та заохочення інвестицій у дослідження та інноваційні розробки. Це допомагає створювати робочі місця, підвищувати продуктивність і сприяти інноваціям, що, у свою чергу, допомагає створити сильнішу та процвітаючу економіку. Досвід ЄС може слугувати прикладом для України у створенні сприятливих умов для підприємств, щоб вони залишалися конкурентоспроможними на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Застосування досвіду ЄС в стимулюванні вільної конкуренції в Україні є важливим в контексті розвитку стійкої та конкурентоспроможної економіки. Податкові стимули та вигоди для інвестицій, які успішно використовуються в ЄС, можуть бути ефективними інструментами для залучення іноземних інвестицій та розвитку внутрішніх проектів. Використання європейського досвіду у підвищенні прозорості та зміцненні правового захисту підприємств допоможе зробити українське бізнес-

середовище більш привабливим для інвесторів. Крім того впровадження ефективних заходів боротьби з корупцією та монопольними проявами в податковій системі на зразок європейських практик дасть можливість поліпшити довіру до влади та створити умови для чесної конкуренції.

Також важливо зазначити необхідність підготовки інституційного поля України до майбутньої інтеграції до ЄС. Відповідно досвід країн ЄС в гармонізації стандартів податкової політики та боротьби зі спотвореннями конкуренції може допомогти Україні створити прозоре та рівноправне податкове середовище для підприємств, забезпечивши відповідність європейським стандартам та вимогам.

В подальших дослідженнях увагу доцільно приділити розробленню практичних механізмів адаптування законодавчо-нормативного регулювання в сфері податкової політики України з урахуванням досвіду ЄС загалом і країн-лідерів рейтингу індексу економічної свободи.

Література:

1. European Union Parliament. Treaty on the Functioning of the European Union "Treaty on the Functioning of the European Union". 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (Дата звернення 12.01.2024).
2. European Union Parliament. Council Regulation (EC) No. 1/2003 of December 16, 2002 "On the exercise of competition rights provided for in Articles 81 and 82 of the Treaty on the Functioning of the European Union". 2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32003R0001> (Дата звернення 04.02.2024).
3. European Union Parliament. Council Regulation (EC) No 139/2004 of 20 January 2004 "On the control of concentrations between undertakings (the EC Merger Regulation)". 2004. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0139> (Дата звернення 14.01.2024).
4. European Union Parliament. Directive 2004/24/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 "Amending, as regards traditional herbal medicinal products, Directive 2001/83/EC on the Community code relating to medicinal products for human use". 2004. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0024> (Дата звернення 10.02.2024).

5. European Union Parliament. Regulation (EU) No 651/2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty "General Block Exemption Regulation". 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html> (Дата звернення 03.02.2024).

6. European Union Parliament. Directive No 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 "On procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC". 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0025> (Дата звернення 21.01.2024).

7. Automatic Exchange Portal. OECD Council "Common Reporting Standard (CRS)". 2014. URL: <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/#:~:text=What%20is%20the%20CRS%3F,jurisdictions%20on%20an%20annual%20basis> (Дата звернення 22.01.2024).

8. OECD. OECD Council "Exchange of Information on Request (EOIR)". 2009. URL: <https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/exchange-of-information-on-request-peer-review-process.htm> (Дата звернення 15.12.2023).

9. European Commission. European Commission Directive No 2016/1164 "Anti-Tax Avoidance Directive". 2016. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/company-taxation/anti-tax-avoidance-directive_en (Дата звернення 27.02.2024).

10. OECD. OECD/G20 OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project "Guidance on Country-by-Country Reporting: BEPS Action 13". 2022. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/guidance-on-country-by-country-reporting-beps-action-13.htm> (Дата звернення 15.02.2024).

11. OECD. Directive (EU) 2015/1535 of the European Parliament and of the Council of 9 September 2015 "Laying down a procedure for the provision of information in the field of technical regulations and of rules on Information Society services". 2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L1535> (Дата звернення 28.01.2024).

12. Hritage.org. "Index of Economic Freedom". 2023. URL: <https://www.heritage.org/index/> (Дата звернення 16.12.2023).

References

1. European Union Parliament (2012), "Treaty on the Functioning of the European Union", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (Accessed 12 Jan 2024).

2. European Union Parliament (2003), Council Regulation (EC) No. 1/2003 of December 16, 2002 "On the exercise of competition rights provided for in Articles 81 and 82 of the Treaty on the Functioning of the European Union", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32003R0001> (Accessed 4 Feb 2024).

3. European Union Parliament (2004), Council Regulation (EC) No 139/2004 of 20 January 2004 "On the control of concentrations between undertakings (the EC Merger Regulation)", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0139> (Accessed 14 Jan 2024).

4. European Union Parliament (2004), Directive 2004/24/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 "Amending, as regards traditional herbal medicinal products, Directive 2001/83/EC on the Community code relating to medicinal products for human use", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0024> (Accessed 10 Feb 2024).

5. European Union Parliament (2014), Regulation (EU) No 651/2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty "General Block Exemption Regulation", available at: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html> (Accessed 3 Feb 2024).

6. European Union Parliament (2014), Directive No 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 "On procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0025> (Accessed 21 Jan 2024).

7. OECD Council (2014), "Common Reporting Standard (CRS)", available at: <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/#:~:text=What%20is%20the%20CRS%3F,jurisdictions%20on%20an%20annual%20basis> (Accessed 22 Dec 2023).

8. OECD (2009), "Exchange of Information on Request (EOIR)", available at: <https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/exchange-of-information-on-request-peer-review-process.htm> (Accessed 15 Dec 2023).

9. European Commission (2016), Directive No 2016/1164 "Anti-Tax Avoidance Directive", available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/company-taxation/anti-tax-avoidance-directive_en (Accessed 27 Feb 2024).

10. OECD (2022), "OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project "Guidance on Country-by-Country Reporting: BEPS Action 13", available at: <https://www.oecd.org/tax/beps/guidance-on-country-by-country-reporting-beps-action-13.htm> (Accessed 15 Feb 2024).

11. OECD (2015), Directive (EU) 2015/1535 of the European Parliament and of the Council of 9 September 2015 "Laying down a procedure for the provision of information in the field of technical regulations and of rules on Information Society services", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L1535> (Accessed 28 Jan 2024).

12. Hritage.org (2023), "Index of Economic Freedom", available at: <https://www.heritage.org/index/> (Accessed 16 Dec 2023).

Стаття надійшла до редакції 21.03.2024 р.